Gastrointestinal Endoskopi Uygulanan Bireylerin İşlem Öncesi ve Sonrası İşlem Hakkındaki Görüşleri ve Anksiyete Düzeylerini Etkileyen Faktörler

Opinions of Individuals Undergoing Gastrointestinal Endoscopy Regarding Before and After Gastrointestinal Endoscopy and Factors Affecting Anxiety Levels

Ferya Çelik[1], Saliha Korkmaz[2], Hicran Bektaş[3], Mete Akin[4]

[1]Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye
[2]Akdeniz Üniversitesi Hastanesi, Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü, Gastroenteroloji Endoskopi Ünitesi, Antalya, Türkiye
[3]Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye
[4]Akdeniz Üniversitesi Hastanesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Gastroenteroloji Bilim Dalı, Antalya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırma gastrointestinal endoskopi uygulanan bireylerin işlem öncesi ve sonrası işlem hakkındaki görüşlerinin ve anksiyete düzeylerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.
Yöntem: Araştırmanın örneklemini 220 birey oluşturmuştur. Gastrointestinal endoskopi yapılan bireyler işlemden önce ve işlemden sonra araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Beck Anksiyete Ölçeği ve Görsel Analog Ölçeği ile elde edilmiştir.
Bulgular: Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş ortalaması 51.50±15.67'dir. Bireylerin %57.7'si kadındır. Bireylerin %51.8'ine üst gastrointestinal endoskopi, %40'ına alt gastrointestinal endoskopi, %8.2'ine hem üst hem alt gastrointestinal endoskopi yapılmıştır. İşlemden önce üst gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %20.9'u işlemi korku verici bir işlem olarak tanımlanırken, işlemden sonra bu oran %5 olarak bulunmuştur. Alt gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %12.3'ü işlemi korku verici bir işlem olarak tanımlarken, işlemden sonra bu oran %1'den daha az bulunmuştur. İşlem hakkındaki düşünceler, işlemden sonra anlamlı bir farklılık göstererek olumlu yönde değişmiştir ($p<0.001$). İşlem hakkında bilgilendirilmek isteme durumu işlemden önceki anksiyete puanını etkilerken ($p<0.05$), işlem hakkında bilgilendirilmiş olma anksiyeteyi etkilememiştir. İşlemin sedasyonla yapılması işlemden sonraki anksiyete puanını etkilemiştir ($p<0.001$).
Sonuçlar: Toplumu endoskopi işlemlerine yönelik bilinçlendirmek için kamu spotlarının yaygınlaştırılması, bireylerin işlemden önce yapılandırılmış bir eğitimle bilgilendirilmesi, uygun olduğu durumlarda işlemlerin sedasyonla yapılması, hem üst hem de alt gastrointestinal endoskopi işlemi yapılması planlanan bireylerin işlemlerinin tek seansta yapılması önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Anksiyete, anksiyete düzeyi, endoskopi, gastrointestinal sistem, endoskopiye yönelik görüş.

Geliş Tarihi: 24.08.2020 **Kabul Tarihi:** 01.02.2021

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to determine the opinions and anxiety levels of individuals undergoing before and after gastrointestinal endoscopy.
Method: The sample of the study consisted of 220 individuals. Participants undergoing gastrointestinal endoscopy evaluated by the researchers before and after the procedure. The data were collected with Personal Information Form, Beck Anxiety Scale, and Visual Analogue Scale.
Results: It was found that 57.7% of the participants were female, and average age was 51.50 ± 15.67. Upper gastrointestinal endoscopy was performed to 51.8% of the participants, lower gastrointestinal endoscopy to 40%, and both upper and lower gastrointestinal endoscopy to 8.2%. Before the under upper gastrointestinal endoscopy described as an frightening procedure by 20.9% of the participants, this rate was found to be 5% after the procedure. On the other hand, lower upper gastrointestinal endoscopy procedure described as an frightening procedure by 12.3% of the participants, this rate was found to be less than 1% after the procedure. The opinions about the procedure changed positively, showing a significant difference after the procedure ($p<0.001$). While the state of willing to be informed about the procedure affected the anxiety score before the procedure ($p<0.05$), being informed about the procedure did not affect the anxiety. Performing the procedure with sedation affects the anxiety score after the procedure ($p<0.001$).
Conclusions: It may be recommended to disseminate public service advertisements, inform individuals with a structured education before the procedure, perform the procedures with sedation when appropriate, and perform the procedures of individuals undergoing both upper and lower gastrointestinal endoscopy in a single staged.

Keywords: Anxiety, anxiety level, endoscopy, gastrointestinal system, opinion on endoscopy.

Received: 08.24.2020 **Accepted:** 02.01.2021

ORCID ID: F.Ç.0000-0002-2473-192X,S.K.0000-0001-8240-8170,H.B.0000-0002-3356-3120,M.A0000-0003-2393-7990

Yazışma Adresi / Address for Correspondence: Ferya Çelik, Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi 07058 Antalya, Türkiye E-posta: feryacelik@gmail.com
©Telif Hakkı 2022 Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi - Makale metnine http://medicaljournal.gazi.edu.tr/ web adresinden ulaşılabilir.
©Copyright 2022 by Gazi University Medical Faculty - Available on-line at web site http://medicaljournal.gazi.edu.tr/
doi:http://dx.doi.org/10.12996/gmj.2022.53

GİRİŞ

Gastrointestinal sistem (GİS) hastalıkları dünyada ve ülkemizde önemli bir toplum sağlığı sorunudur. Mide şişkinliği, mide yanması, dışkılamada değişim gibi sorunlar ülkemizde en sık görülen GİS semptomları arasında yer almaktadır. Ülkemizde üst GİS semptomları görülme sıklığının %32.7, alt GİS semptomları görülme sıklığının %12.9 olduğu bildirilmektedir (1). Üst ve alt gastrointestinal endoskopi sindirim sistemi hastalıklarının tanı, tarama ve tedavisinde kullanılan önemli girişimsel işlemler arasında yer almaktadır (2,3,4). Üst gastrointestinal endoskopi mide kanserinin tanılamasında (5) alt gastrointestinal endoskopi kalın bağırsak hastalıklarının tanı ve taramasında altın standart olarak kabul edilen işlemlerdir (2). Ülkemizde Ulusal Kanser Tarama Programı kapsamında 50-70 yaş aralığındaki tüm bireylere 10 yılda bir kolonoskopi yapılması, yüksek riskli gruplarda taramaya 40 yaşından itibaren başlanması önerilmektedir (6).

Gastrointestinal endoskopi sindirim sistemi hastalıklarının doğru tanılanmasına yardımcı ve yaygın kullanılan bir işlem olmakla birlikte, işlemi yaptıracak bireylerin işlem hakkında olumsuz görüşlerinin olduğu ve anksiyete yaşadıkları belirtilmektedir (7,8). Literatürde gastrointestinal endoskopiden önce bireylerin %46.8'inin işleme bağlı anksiyete yaşadığı (9), üst gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %5.5-48.3'ünün şiddetli düzeyde, %15.6-51.6'sının orta düzeyde (10,11), %78.9'unun hafif düzeyde anksiyete yaşadığı belirtilmektedir (11). İşlemden önce anksiyete düzeyini artıran faktörler olumsuz bağırsak hazırlık prosedürü, uzun bekleme süresi (12,13), işlem hakkındaki bilgi eksikliği (14-16) olarak tanımlanmakta ve bireylerin gastrointestinal endoskopiden korktukları (12) belirtilmektedir. İşlem hakkında doğru bilgilendirilmenin sağlanması, işlem süreçlerinin açıklanması ve bekleme süresinin azaltılmasının endoskopi yapılacak bireylerin anksiyetesinin azalmasına katkı sağladığı (7,14), işlemden önce hasta ve ailesine yönelik işlem hakkında eğitim verilmesi gerektiği belirtmektedir (17). Gastrointestinal endoskopi uygulanacak bireyler işlem hakkında bilgilendirilmek istediklerini bildirmektedir (18). İşlem hakkındaki bilgilendirmenin işlemden önceki günlerde yapılması, işlemden önceki hazırlık sürecini, işlem prosedürlerini ve işlemden sonra dikkat edilmesi gereken hususları kapsaması önerilmektedir (19). Ancak klinik uygulamalar sırasında endoskopi uygulanacak olan bireylere işlemin uygulanması ve gerekçeleri konularında yeterli bilgi verilememektedir.

Bu araştırmada gastrointestinal endoskopi uygulanan bireylerin işlem öncesi ve sonrası işleme yönelik görüşlerinin, anksiyete düzeylerinin ve anksiyeteyi etkileyen faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Gastrointestinal endoskopi yapılan bireylerin işlemden önce ve sonra işlem hakkındaki görüşleri arasında fark var mıdır?
2. Gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin işlemden önce ve sonra anksiyete düzeyleri nasıldır ve anksiyete düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni ve Örneklem

Bu araştırma Akdeniz Bölgesi'ndeki bir üniversite hastanesinin Gastroenteroloji Bilim Dalı Endoskopi Ünitesi'nde tanımlayıcı ve kesitsel tipte gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemi %5 tip-I hata ve %95 güven aralığında 220 birey olarak belirlenmiştir. Araştırma süresince araştırmaya katılmayı kabul eden, 18 yaş ve üzerinde, okuryazar olan, iletişim engeli olmayan bireyler araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri Temmuz 2018-Ocak 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Gastrointestinal endoskopi yapılan bireyler araştırmacılar tarafından işlemden önce ve işlemden sonra değerlendirilmiştir. Araştırma verileri bireylerle yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. İşlemden sonraki veriler, işlemin sedasyonsuz yapıldığı bireylerde işlemden hemen sonra; işlemin sedasyonla yapıldığı bireylerde ise bireyler tamamen uyandıklarında toplanmıştır. Araştırmanın raporlanmasında STROBE rehberi kullanılmıştır.

Ölçüm Araçları

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak oluşturulan Kişisel Bilgi Formu, Beck Anksiyete Ölçeği ve Görsel Analog Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu gastrointestinal endoskopi uygulanan bireylerin ve araştırmacıların doldurduğu iki ana bölümden oluşmaktadır. Bireylerin cevaplayacağı sorular ile, işlemden önce ve sonra bireylerin işlem hakkındaki görüşleri ve anksiyete düzeyleri değerlendirilmektedir. Araştırmacılar ise gastrointestinal endoskopi prosedürü ile ilgili soruları doldurmaktadır. Bu form araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (14,20,21).

Beck Anksiyete Ölçeği

Beck Anksiyete Ölçeği işlemden önce anksiyete düzeyini değerlendirmek için kullanılmıştır. Ölçek bireylerin son yedi gün içinde deneyimledikleri kaygı, gerginlik, endişe gibi durumları değerlendiren, 21 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki her madde "0-3" puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan puan arttıkça anksiyete düzeyinin arttığı düşünülmektedir. Ölçekten alınan puanlara göre "0-21 puan" düşük düzey, "22-35 puan" orta düzey, "36-63 puan" şiddetli düzeyde anksiyete olarak tanımlanmaktadır (22). Ölçeğin Türk kültürüne adaptasyonu Ulusoy ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (23). Ölçeğin Türk kültürüne adaptasyonunu yapan yazarlardan e-posta ile yazılı izin alınmıştır. Araştırmamızda ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.96 olarak bulunmuştur.

Görsel Analog Ölçeği

Görsel Analog Ölçeği işlemden önce ve sonra anksiyete düzeyini değerlendirmek için kullanılmıştır. Ölçek ile bireylerin anksiyetelerini "0-10" arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Anksiyete puanları literatür doğrultusunda "0-3 puan" hafif düzey, "4-6 puan" orta düzey, "7-10 puan" şiddetli düzey şeklinde derecelendirilmiştir (24).

Verilerin Analizi

Veriler, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 23.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Normal dağılıma uymayan veriler kategorik değişkenler için frekans, yüzde, sürekli veriler için sayı, ortalama, işlem hakkındaki düşüncelerin işlemden önce ve sonra değişimine ilişkin veriler t testi, anksiyeteyi etkileyen faktörler basit doğrusal regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Etik Onam

Araştırmanın yürütülmesinde bilimsel ilkelerin yanı sıra evrensel etik ilkelere de uyulmuştur. Araştırmada İnsan Hakları Helsinki Deklarasyonu'na sadık kalınmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için araştırmaya başlamadan önce Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (2012-KAEK-20/02.05.2018-310), Akdeniz Üniversitesi Hastanesi Başhekimliği'nden (10.07.2018/26708535-010.99-E.86053) ve araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden yazılı izin alınmıştır.

BULGULAR

Bu araştırmada bulgular, bireylerin sosyo-demografik ve endoskopi uygulamasına ilişkin özellikleri, endoskopi işlemi öncesi ve sonrası işlem hakkındaki görüşleri ve endoskopi ilişkili anksiyete düzeyleri olmak üzere üç başlık altında sunulmuştur.

Bireylerin Sosyo-Demografik ve Endoskopi Uygulamasına İlişkin Özellikleri

Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş ortalaması 51.50±15.67'dir. Bireylerin %57.7'si kadındır. Araştırmaya katılan bireylerin %91.4'ünü Gastroenteroloji Endoskopi Ünitesine ayaktan tedavileri için başvuran bireyler oluşturmuştur. Bireylerin %51.8'ine üst gastrointestinal endoskopi, %40'ına alt gastrointestinal endoskopi, %8.2'sine hem üst hem alt gastrointestinal endoskopi uygulanmıştır. Gastrointestinal endoskopi mide ağrısı (%17.3), karın ağrısı (%14.3), demir eksikliği anemisi (%11.7) şikayetleri nedeniyle yapılmıştır. Bireylerin %53.6'sının üst gastrointestinal endoskopi, %26.8'inin alt gastrointestinal endoskopi deneyimi olduğu bulunmuştur. Gastrointestinal endoskopi yapılacak olan bireylerin %63.2'si işlemden önce işlem hakkında bilgilendirilmek istediklerini, ancak %58.6'sı işlem öncesi bilgilendirilmediğini ifade etmiştir. Bilgilendirildiğini belirten bireylerin bilgi kaynakları değerlendirildiğinde, daha önce endoskopi yaptırmış olmaları veya tanıdıkları birinin endoskopi deneyimi olması (%31.9) ve doktorlar tarafından bilgilendirilmeleri (%26.4) ilk sıralarda yer almıştır.

Gastrointestinal endoskopi uygulanacak bireylerin %25.5'i en az bir kez işleme gelmekten vazgeçtiklerini belirtmişlerdir. Bu bireylerin %40'ı işlemden korktuğu, %18.7'si semptomların geçici ve önemsiz olduğunu düşündüğü, %11.3'ü işlem sonucunun olumsuz olmasından korktuğu için işlemden vazgeçtiğini ifade etmiştir. Gastrointestinal endoskopi uygulanacak bireylerin %47.7'si endoskopi işleminden önceki gece uyuyamadığını belirtmiştir. Bireylerin %79.1'i işlemin sedasyonla yapılmasını tercih etmiş, %80'ininin endoskopi işlemi sedasyon uygulanarak yapılmıştır. İşlemin sedasyonsuz yapılmasını isteyen iki hasta işlemi tolere edemediği için işlemleri sedasyonla yapılmıştır. İşlemden sonra komplikasyon gelişen bireylerin %34.7'si hafif düzeyde karın ağrısı, %34.7'si anestezik ilaca bağlı olarak geçici amnezi, %22.2'si boğaz ağrısı deneyimlemiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Bireylerin Sosyo-demografik ve Endoskopi Uygulamasına İlişkin Özellikleri (N=220)

Sosyo-demografik özellikler	**n**	**(%)**
Yaş (yıl) ($\bar{X}$±SS) Min: 18 **Max:** 85	51.50±15.67	
Genç (18-65)	181	**82.3**
Orta yaşlı (66-79)	35	15.9
Yaşlı (80-99)	4	1.8
Cinsiyet		
Kadın	127	**57.7**
Erkek	93	42.3
Endoskopi Uygulamasına İlişkin Özellikleri		
Endoskopi ünitesine başvuru şekli		
Yatan hasta	19	8.6
Ayaktan hasta	201	**91.4**
Hastaya yapılan işlem		
Üst Gİ Endoskopi	114	**51.8**
Alt Gİ Endoskopi	88	40.0
Üst ve alt Gİ Endoskopi	18	8.2
Endoskopi işlemi uygulanma nedeni (n:267)*		
Mide ağrısı	46	**17.3**
Karın ağrısı	38	**14.3**
Demir eksikliği anemisi	31	**11.7**
Bireyde veya ailede GİS malignite öyküsü	30	11.3
GIS kanama	25	9.4
Dışkılamada değişiklik	21	7.9
Konstipasyon	17	6.3
Özefagus varisi	16	5.9
Kilo kaybı	13	4.8
Reflü	13	4.8
Ülseratif kolit	10	3.7
Crohn	7	2.6
Üst gastrointestinal endoskopi deneyimi		
Var	118	**53.6**
Yok	102	46.4
Üst gastrointestinal endoskopi deneyimi sayısı (n:118)*		
Bir kez	65	**55.1**
İki kez	27	22.9
Üç ve üzeri	26	22.0
Alt gastrointestinal endoskopi deneyimi		
Var	59	**26.8**
Yok	161	73.2
Alt gastrointestinal endoskopi deneyimi sayısı (n:59)*		
Bir kez	31	**52.6**
İki kez	17	28.8
Üç ve üzeri	11	18.6
İşlem öncesinde işlem hakkında bilgi almak isteyen		
Evet	139	**63.2**
Hayır	81	36.8
İşlem öncesi bilgilendirilme durumu		
Bilgilendirilen	91	41.4
Bilgilendirilmeyen	129	**58.6**
Bilgilendirme kaynağı (n:91)*		
Daha önce işlemi yaptırmış olması /tanıdık birisinin olması	29	**31.9**
Doktor	24	**26.4**
Endoskopi Ünitesindeki sunum	16	17.6
Klinik hemşiresi	14	15.3
Poliklinik tıbbi sekreteri	8	8.8

Tablo 1. Bireylerin Sosyo-demografik ve Endoskopi Uygulamasına İlişkin Özellikleri-devamı (N=220)

İşleme Yönelik Görüşler*	**Değerlendirme Zamanı**				**İstatistik**
	İşlemden Önce		**İşlemden Sonra**		**χ^2/ p****
Üst Gastrointestinal Endoskopi	**n**	**%**	**n**	**%**	
Hoş olmayan bir deneyim	52	23.7	26	11.9	162.769/**0.000**
Korku verici	46	20.9	11	5.0	179.974/**0.000**
Sıradan bir tetkik işlemi	44	20.0	58	26.4	193.028/**0.000**
Ağrılı	23	10.5	11	5.0	184.095/**0.000**
Fikrim yok	18	8.2	2	0.9	189.724/**0.000**
Düşündüğüm kadar kötü değil	-	-	50	22.7	-
Uyutulduğum için rahat	-	-	38	17.3	-
Alt Gastrointestinal Endoskopi					
Sıradan bir tetkik işlemi	38	17.3	60	27.3	216.174/**0.000**
Korku verici	27	12.3	2	0.9	221.050/**0.000**
Hoş olmayan bir deneyim	25	11.4	10	4.5	234.309/**0.000**
Ağrılı	12	5.5	10	4.5	199.214/**0.000**
Utanç verici	12	5.5	4	1.8	235.135/**0.000**
Fikrim yok	12	5.5	2	0.9	225.490/**0.000**
Düşündüğüm kadar kötü değil	-	-	36	16.4	-
Uyutulduğum için rahat	-	-	27	12.3	-

* Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.
** p<0.001

Bireylerin Endoskopi İşlemi Öncesi ve Sonrası İşlem Hakkındaki Görüşleri

Bireylerin gastrointestinal endoskopiye yönelik işlem öncesi ve sonrası görüşleri değerlendirildiğinde; üst gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin işlemden önce %23.7'si işlemi hoş olmayan bir deneyim olarak tanımlarken, işlemden sonra bu oran %11.9'a gerilemiştir. İşlemden önce bireylerin %20.9'u işlemi korku verici bir işlem olarak tanımlanırken, işlemden sonra bu oran %5 olarak bulunmuştur. İşlemi sıradan bir tetkik olarak tanımlayanların oranı işlemden sonra %20'den %26.4'e yükselmiştir. Bireyler işlemden sonra işlemi düşündükleri kadar kötü olmayan (%22.7), uyutuldukları için rahat olan (%17.3) bir tanı yöntemi olarak tanımlamıştır (Tablo 2). Alt gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin işlemden önce %17.3'ü işlemi sıradan bir tetkik işlemi olarak tanımlarken, işlemden sonra bu oran %27.3'e yükselmiştir. Bireylerin %12.3'ü işlemi korku verici bir işlem olarak tanımlarken, işlemden sonra bu oran %1.0'den daha az bulunmuştur. İşlemden önce bireylerin %11.4'ü işlemi hoş olmayan bir deneyim olarak tanımlamış, işlemden sonra bu oran %4.5'e gerilemiştir. İşlemin utanç verici olduğunu düşünenlerin oranı işlem öncesi %5.5 iken, işlemden sonra bu oran %1.8 bulunmuştur. Bireyler işlemden sonra işlemi, düşündükleri kadar kötü olmayan (%16.4), uyutuldukları için rahat olan (%12.3) bir tanı yöntemi olarak tanımlamıştır. Bireylerin gastrointestinal endoskopi hakkındaki görüşleri işlemden önce ve sonra karşılaştırıldığında, aralarında anlamlı bir farklılık olduğu (p<0.001), işlemler hakkındaki düşüncelerin olumlu yönde değiştiği görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2. Endoskopi İşleminden Önce ve Sonra İşlemlere Yönelik Görüşler (N:220)

Endoskopi Uygulamasına İlişkin Özellikleri	**n**	**%**
Endoskopi işleminden daha önce vazgeçme durumu		
Vazgeçen	56	**25.5**
Vazgeçmeyen	164	74.5
Endoskopi işleminden vazgeçme nedenleri (n:80)*		
İşlemden korkma	32	**40.0**
Semptomlarının geçici ve önemsiz olduğunu düşünme	15	**18.7**
Sonuçların kötü çıkacağını düşünme	9	**11.3**
Kolon temizleme ilaçlarının tadının kötü olması	8	10.0
Kolonoskopi işlemi öncesi çok su içilmesi gerekmesi	8	10.0
Bu işlemleri yaptıranların olumsuz düşüncesi	8	10.0
Endoskopi işleminden önceki gece uyuyabilme durumu		
Uyuyabilen	115	52.3
Uyuyamayan	105	**47.7**
Endoskopi işleminden önceki gece uyuyamama nedenleri (n:127)*		
Bağırsak hazırlık prosedüründen kaynaklanan tuvalet gereksinimi	74	**58.3**
İşlemden kaynaklanan anksiyete	53	**41.7**
Endoskopi işlemi sırasında hastanın tercih ettiği uyanıklık durumu		
Sedasyonsuz uygulanması	46	20.9
Sedasyon uygulanması	174	**79.1**
Endoskopi işlemi sırasında hastaya uygulanan sedasyon durumu		
Sedasyonsuz uygulanan	44	20.0
Sedasyon uygulanan	176	**80.0**
İşlemden sonra deneyimlenen sorunlar (n:72)*		
Karın ağrısı	25	**34.7**
Amnezi, bilinç bulanıklığı	25	**34.7**
Boğaz ağrısı	16	**22.2**
Bulantı	4	**5.6**
Kusma	1	**1.4**
Ağız kuruluğu	1	**1.4**

* n değeri üzerinden hesaplama yapılmıştır.

Bireylerin Endoskopi İlişkili Anksiyete Düzeyleri

Genel anksiyete düzeyi yüksek olan bireylerin, yapılacak olan endoskopi girişimlerinde daha yüksek düzeyde anksiyete yaşayabilecekleri düşünülmüştür. Bu nedenle genel anksiyete düzeyini belirleyebilmek için işlem öncesi Beck Anksiyete Ölçeği ile değerlendirme yapılmıştır. Ölçekten alınan puan ortalamasına (6.52±10.02) göre anksiyetelerinin düşük düzeyde olduğu bulunmuştur. Görsel Analog Ölçeği anksiyete puan ortalaması işlemden önce 4.01±3.14, işlemden sonra 1.60±2.34'tür.

İşlemden önce hesaplanan Beck Anksiyete Ölçeği anksiyete puan ortalaması ile Görsel Analog Ölçeği'den alınan puan ortalaması arasında orta düzeyde, pozitif yönde, anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (p<0.001; r=0.481). İşlemden önce anksiyete puan ortalaması en yüksek düzeyde olan grup aynı anda hem üst hem alt gastrointestinal endoskopi yapılacak olan bireylerdir. Bu oranları sırasıyla üst gastrointestinal ve alt gastrointestinal endoskopi yapılacak olan bireyler izlemiştir. İşlemden sonra her işlem grubundaki bireyin anksiyete puan ortalamalarında azalmalar olsa da, anksiyete puan ortalaması hem üst hem alt gastrointestinal endoskopi yapılan bireylerde diğer gruplardaki bireylere göre yüksek seyretmiştir. İşlemden önceki anksiyete puan ortalaması, işlemden sonra anlamlı düzeyde azalmıştır (p<0.001) (Tablo 3).

Tablo 3. Endoskopi İşlemine Bağlı Anksiyete Puan Ortalamalarının ve Anksiyete Şiddetinin İşlemden Önce ve Sonra Değerlendirilmesi (N:220)

Yapılan İşlem	Ölçüm Zamanı	GAÖ DEĞERLENDİRME									BAÖ DEĞERLENDİRME						
		Puan ortalaması	Şiddet değerlendirmesi*								Puan ortalaması	Şiddet değerlendirmesi**					
			0-3		4-6		7-10		t testi***			0-21		22-35		36-63	
			n	%	n	%	n	%				n	%	n	%	n	%
Üst Gastrointestinal Endoskopi	İşlemden Önce	4.18±3.32	51	44.7	26	22.8	37	32.5	**p=0.000**		6.26±9.27	108	94.7	4	3.5	2	1.8
	İşlemden Sonra	1.74±2.54	92	80.7	13	11.4	9	7.9									
Alt Gastrointestinal Endoskopi	İşlemden Önce	3.44±2.82	48	54.6	25	28.4	15	17.0	**p=0.000**		5.8±9.75	83	94.3	3	3.4	2	2.3
	İşlemden Sonra	1.14±1.80	76	86.4	10	11.4	2	2.2									
Hem Üst Hem Alt Gastrointestinal Endoskopi	İşlemden Önce	5.67±2.95	4	22.2	5	27.8	9	50.0	**p=0.000**		11.67±14.27	14	77.8	3	16.7	1	5.6
	İşlemden Sonra	2.94±2.84	12	66.8	3	16.6	3	16.6									
TOPLAM	**İşlemden Önce**	**4.01±3.14**	**103**	**46.8**	**56**	**25.5**	**61**	**27.7**	**p=0.000**		**6.52±10.02**	**205**	**93.2**	**10**	**4.5**	**5**	**2.3**
	İşlemden Sonra	**1.60±2.34**	**180**	**81.8**	**26**	**11.8**	**14**	**6.4**									

*GAÖ: Görsel Analog Ölçeği: "0-3 puan" hafif seviye, "4-6 puan" orta seviye, "7-10 puan" şiddetli seviye
**BAÖ: Beck Anksiyete Ölçeği: "0-21 puan" hafif seviye, "22-35 puan" orta seviye, "36-63 puan" şiddetli seviye
***p<0.001

Yaş, cinsiyet, işlem hakkında bilgilendirilmek isteme durumu, işlemden vazgeçme durumu ve işlemden önceki gece rahat uyuyabilme durumunun, işlemden önceki anksiyete puan ortalamasını etkilediği görülmüştür (p<0.05). Yaşlıların, kadınların, işlem hakkında bilgilendirilmek isteyenlerin, daha önce işlemi yaptırmaktan vazgeçmiş olanların ve işlemden önceki gece rahat uyuyamayanların, işlemden önceki anksiyete puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

İşlem hakkında bilgilendirilmek isteme durumu işlemden önceki anksiyete puanına etki ederken, işlem hakkında bilgilendirilmiş olmanın anksiyete puanı üzerine etkisinin olmadığı bulunmuştur. Yaş ve işlem anındaki sedasyon durumunun, Görsel Anolog Ölçeği'ne göre işlemden sonra alınan anksiyete puan ortalamasını etkilediği görülmüştür (p<0.05). Yapılan gastrointestinal endoskopi türünün işlemden önce ve sonraki anksiyete puanını etkilemediği saptanmıştır. İşlemden sonra yaşlıların, işlemin sedasyonsuz yapıldığı bireylerin anksiyete puan ortalaması diğer bireylerden daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Sosyo-demografik ve Hastalık Özellikleri ile İşleme Yönelik Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Regresyon Analizi ile İncelenmesi (N: 220)

Sosyo-demografik Özellikler	İşlemden Önceki Anksiyete Puan Ortalaması (GAÖ)			İşlemden Sonraki Anksiyete Puan Ortalaması (GAÖ)			İşlemden Önceki Anksiyete Puan Ortalaması (BAÖ)		
	Beta	t	p	Beta	t	p	Beta	t	p
Yaş	-0.155	-2.315	0.022*	-0.187	-2.814	0.005*	-0.008	-0.116	0.908
Cinsiyet	-0.190	-2.860	0.005*	-0.096	-1.424	0.156	-0.100	-1.748	0.141
Yapılan endoskopi işleminin türü	0.022	0.330	0.742	0.025	0.367	0.714	0.087	1.282	0.201
İşlem hakkında bilgilendirilmek isteme durumu	-0.179	-2.693	0.008	-0.013	-0.192	0.848	-0.064	-0.948	0.344
İşlemden önce bilgilendirilmiş olma	-0.51	-0.747	0.456	0.020	0.303	0.763	-0.030	-0.448	0.655
İşlemden vazgeçme durumu	-0.221	-3.348	0.001*	-0.021	-0.307	0.759	-0.315	-4.905	0.000**
İşlemden önceki gece rahat uyuyabilme durumu	0.183	2.746	0.007*	0.126	1.883	0.061	0.254	3.871	0.000**
Hastanın işlem öncesinde tercih ettiği bilinç hali	0.123	1.824	0.070	-0.060	-0.892	0.373	-0.073	-1.079	0.282
İşlem sırasında hastanın bilinç hali	-0.002	-0.032	0.974	-0.262	-4.003	0.000**	-0.010	-0.154	0.877

*p<0.05, **p<0.001

İşlem sonucunun olumsuz olacağı korkusu (%29.1), işlemin ağrı/acı vereceği düşüncesi (%27.3), işlem sırasında ve sonrasında komplikasyon gelişmesi (%25.0), işlem için bekleme süresinin uzun olması (%21.2), işlem hakkında yeterince bilgilerinin olmadığı düşüncesi (%17.8), kolon hazırlık prosedürünün oluşturduğu hoşnutsuzluk (%7.7) işlemden önceki anksiyete nedenleri arasında bildirilmiştir. Gastrointestinal endoskopi işleminin sedasyon uygulanarak yapılmasının (%33.6), işlemden önceki bekleme süresinin kısalmasının (%27.3), işlemle ilgili detaylı bilgi verilmesinin (%23.2), işlem sonucunun öğrenilmesinin (%20.0), işlemden sırasında ve sonrasında müzik dinletilmesinin (%16.8) işleme yönelik anksiyetenin azaltılmasına yardımcı olabileceği bulunmuştur. İşlemden önce ve sonra Görsel Analog Ölçeği anksiyete puan ortalamalarındaki değişim incelendiğinde, örneklemi oluşturan bireylerin %67.3'ünün anksiyete düzeyinde azalma olduğu görülmüştür. Bireylerin %61.4'ü işlem bittiği için, %34.5'i işlem sedasyonla yapıldığı için, %21.4'ü işlem sandığı kadar acı vermediği için anksiyete düzeylerinin azaldığını ifade etmişlerdir. İşlem sırasında biyopsi alınması (%39.1) ve işlemin tekrarlanacak olması (%30.4), işlemden sonra anksiyete düzeylerindeki artışın en önemli nedenleri olarak belirtilmiştir. Gastrointestinal endoskopinin aşırı ağrılı ve acılı olması (%26.1) ve işlemin uyutulmadan yapılması (%17.4), anksiyete düzeyini artıran diğer nedenler arasında yer almıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Endoskopi İşlemine Yönelik Anksiyete Nedenleri, Anksiyete Azaltma Önerileri ve Anksiyete Düzeyleri (N=220)

Endoskopi İşlemi	Hasta Görüşleri	Yapılan İşlem							
		Üst Gastrointestinal Endoskopi (n:114)		Alt Gastrointestinal Endoskopi (n:88)		Hem Alt Hem Üst Gastrointestinal Endoskopi (n:18)		TOPLAM (n:220)*	
		n	%	n	%	n	%	n	%
İşlem Öncesi Anksiyete Nedenleri*	İşlem sonucunun olumsuz olacağı korkusu	26	22.8	32	**36.4**	6	**33.3**	64	**29.1**
	İşlemin ağrı/acı verici olması	37	**32.5**	18	20.5	5	27.8	60	27.3
	İşlem sırasında ve sonrasında komplikasyon gelişmesi	24	21.1	25	28.4	6	**33.3**	55	25.0
	İşlem için bekleme süresinin uzun olması	14	12.3	16	18.2	2	11.2	32	21.2
	İşlem hakkında yeterince bilgisinin olmaması	21	18.4	15	17.2	3	16.7	39	17.8
	Kolon hazırlık prosedürünün oluşturduğu hoşnutsuzluk	-	-	14	15.9	3	16.7	17	7.7
	Endoskopi deneyiminin kötü olması	15	13.2	4	4.5	1	5.6	20	9.1
	Aç olması	14	12.3	7	8.0	1	5.6	22	10.0
	İşlemin uzun sürmesi	5	4.4	3	3.4	2	11.8	10	4.6
	Mahremiyetten utanması	-	-	6	2.7	-	-	6	2.7
Anksiyeteyi Azaltmaya Yönelik Görüşler*	İşlem sırasındaki sedasyon prosedürünü bilmek	46	**40.4**	23	26.1	5	29.4	74	**33.6**
	İşlemden önce bekleme süresinin kısalması	27	23.7	25	**28.4**	8	**44.4**	60	27.3
	İşlemle ilgili detaylı bilgi verilmesi	25	21.9	21	23.9	5	27.8	51	23.2
	İşlem sonucunun belli olması	16	14.0	23	26.1	5	27.8	44	20.0
	İşlem sırasında ve sonrasında müzik dinletilmesi	20	17.5	15	17.0	2	11.1	37	16.8
	İşlemden önce işlemle ilgili broşür verilmesi	8	7.0	6	6.8	1	5.6	15	6.8
	Kolon temizleme ilacının daha uygulanabilir olması	-	-	12	13.6	2	11.1	14	6.4
	İşlemden önce işlem odasını görme	9	7.9	1	1.1	-	-	10	4.5
	Daha önce aynı işlemi olan birisiyle konuşma	5	4.4	3	3.4	-	-	8	3.6
	İşlemi az kişinin görmesi	-	-	3	3.4	-	-	3	1.4
İşlemden sonra anksiyete düzeyi değişim durumu	Artma	10	8.8	8	9.1	2	11.1	20	9.1
	Azalma	74	**64.9**	61	**69.3**	13	**72.2**	148	**67.3**
	Değişiklik yok	30	26.3	19	21.6	3	16.7	52	23.6
Anksiyete puanın azalma nedeni	İşlemin bitmesi	71	**62.3**	53	**60.2**	11	**61.1**	135	**61.4**
	İşlemin sedasyonda yapılması	41	36.0	29	33.0	6	33.3	76	34.5
	İşlemin sandığı kadar ağrı/acı vermemesi	25	21.9	18	20.5	4	22.2	47	21.4
	İşlem sırasında komplikasyon yaşanmaması	13	11.4	14	15.9	3	16.7	30	13.6
	İşlem sonrasında komplikasyon gelişmemesi	11	9.6	8	9.2	2	11.1	21	9.6

* Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

Tablo 5. Endoskopi İşlemine Yönelik Anksiyete Nedenleri, Anksiyete Azaltma Önerileri ve Anksiyete Düzeyleri - devamı (N=220)

Endoskopi İşlemi	Hasta Görüşleri	Yapılan İşlem							
		Üst Gastrointestinal Endoskopi (n:114)*		Alt Gastrointestinal Endoskopi (n:88)*		Hem Alt Hem Üst Gastrointestinal Endoskopi (n:18)*		TOPLAM (n:220)*	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Anksiyete puanının artma nedeni	İşlem sırasında biyopsi alınması	2	1.8	5	**5.7**	2	**11.1**	9	**39.1**
	İşlemin tekrarlanacak olması	3	2.7	4	4.6	-	-	7	30.4
	İşlemin aşırı ağrılı ve acılı geçmesi	5	**4.4**	1	1.1	-	-	6	26.1
	İşlemin uyutularak yapılmaması	4	3.5	-	-	-	-	4	17.4

* Satır yüzdeleri hesaplanmıştır.

TARTIŞMA

Mide şişkinliği, mide yanması, dışkılamada değişim gibi sorunlar ülkemizde en sık görülen GİS semptomları arasında yer almaktadır. Ülkemizde son 40 yılda üst gastrointestinal endoskopi endikasyonları değişiminin incelendiği bir çalışmada, en sık özofajit (%24.1) ve eroziv gastrit (%17.3) nedeniyle üst gastrointestinal endoskopi yapıldığı bulunmuştur (25). Yapılan bir çalışmada alt gastrointestinal endoskopinin en sık karın ağrısı (%22), demir eksikliği anemisi (%15) nedeni ile uygulandığı belirtilmektedir (26). Araştırmamızda gastrointestinal endoskopi endikasyonları değerlendirildiğinde mide ağrısı, karın ağrısı, demir eksikliği anemisi ilk sıralarda yer alan nedenler arasındadır.

Araştırmamızdaki bireylerin %25.5'i en az bir kez işleme gelmekten vazgeçtiklerini belirtmiştir. Bu bireylerin %40.0'ı işlemden korktuğu için, %18.7'si semptomların geçici ve önemsiz olduğunu düşündüğü için, %11.3'ü işlem sonucunun olumsuz olmasından korktuğu için işlemden vazgeçtiklerini belirtmiştir. Emuce ve arkadaşlarının çalışmasında, örneklemi oluşturan bireylerin %23.4'ünün işlemden korktukları için işlemden vazgeçmeyi düşündükleri belirtilmektedir (12). Tekrarlı alt gastrointestinal endoskopinin anksiyeteyi artırarak, bireylerin işlemi yaptırmaktan vazgeçmesine neden olduğu belirtilmektedir (27). Literatürde alt gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %27.7-45.5'i, işlemleri tamamlanamazsa işlem için ikinci kez gelmeyeceklerini belirtmiştir (20,26). Örneklemin %30.4'ü işlem tekrarlanacak olması durumunda anksiyete düzeylerinin yükseldiğini ifade etmiştir. Alt gastrointestinal endoskopiden önce kullanılan bağırsak hazırlık prosedüründe kullanılan ilaçların tadının kötü olması (%10.0), ilaçların uygulanabilmesi için fazla miktarda su içilmesi gerekmesi (%10.0) bireylerin işlemden vazgeçme nedenleri arasında yer almaktadır. Olumsuz bağırsak hazırlık prosedürü deneyimi işlemden önceki anksiyetenin artmasına neden olabilmektedir (13). Araştırmamızda işlemden önceki anksiyete nedenleri sorgulandığında alt gastrointestinal endoskopi yapılacak olan bireylerin %15.9'u, hem üst hem alt gastrointestinal endoskopinin birlikte yapılacağı bireylerin ise %16.7'si işlemden önce kolon hazırlama prosedürünün yarattığı hoşnutsuzluktan dolayı anksiyete yaşadığını ifade etmiştir. Araştırmamızda alt gastrointestinal endoskopi yapılacak bireyler, kullandıkları bağırsak hazırlama prosedürü tuvalet gereksinimini artırdığı için, işlemden önceki gece uyuyamadıklarını ifade etmiştir. İşleme bağlı anksiyete işlemden önceki gece uyumayı olumsuz etkileyen diğer nedendir.

Araştırmamızda bireylerin gastrointestinal endoskopiye yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, endoskopi işleminin türüne ve değerlendirilme zamanına göre işlem hakkındaki düşüncelerin farklılaştığı görülmektedir. Endoskopi işlemlerine yönelik işlemden önceki düşünceler çoğunlukla olumsuzken, işlemden sonra olumlu düşüncelerin arttığı görülmektedir. İşlemden önce üst gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %23.7'si işlemi hoş olmayan, %20.9'u korku verici bir deneyim olarak tanımlamıştır. Alt gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %17.3'ü işlemi sıradan bir tetkik, %12.3'ü korku verici bir işlem olarak tanımlamıştır. Literatürdeki bir çalışmada kolonoskopi işlemini bireylerin %39.4'ü korku verici, %26.6'sı sıradan bir tetkik işlemi olarak tanımlamıştır (12).

Araştırmamızda işlem öncesi işleme yönelik anksiyete düzeyi Görsel Analog Ölçeği ile belirlenmiş, anksiyete düzeylerinin yaş, cinsiyet ve işlemden önceki gece rahat uyuyabilme durumundan etkilendiği bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan bir çalışmada, üst gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin işlemden önceki anksiyete puan ortalamalarının yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur (28). Araştırma sonucumuza benzer şekilde gastrointestinal endoskopiden önce kadınların erkeklerden anlamlı şekilde daha yüksek anksiyete yaşadıklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (11,29).

Araştırmamızda, işlem günündeki bekleme süresinin uzun olması, işlem hakkında yeterince bilgilerinin olmadığı düşüncesi, bağırsak hazırlama prosedürünün yarattığı hoşnutsuzluk, işlem sonucunun olumsuz olabileceği korkusu, işlemin ağrı/acıya neden olabilmesi, işlem sırasında ve sonrasında komplikasyon gelişmesi işleme yönelik anksiyete yaratan nedenler arasında yer almaktadır. Araştırmamızdaki bireylerin %21.2'si işlem gününde işlemden önceki bekleme süresi uzun olduğu için anksiyete yaşadığını belirtmiştir. Literatürdeki çalışmalar işlemden önce uzun bekleme süresinin anksiyeteyi artıran nedenler arasında olduğunu desteklemektedir (13,14). Araştırmamızda gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin %63.2'si işlemden önce işlem hakkında bilgilendirilmek istediklerini belirtmişlerdir. Bireylerinin bilgi kaynakları arasında ilk sırada daha önce işlemi yaptırmış olan/tanıdık birisinin olması (%31.9) yer alırken, sağlık profesyonelleri arasında ilk sırayı doktorlar (%26.4) almıştır. Literatürde bireylerin gastrointestinal endoskopiden önce bilgilendirilmek istedikleri ve işlemden önce bilgilendirilen bireylerin işlem hakkındaki bilgilerinin arttığı (8,15), işleme yönelik anksiyete düzeylerinin anlamlı bir şekilde azaldığı belirtilmektedir (8,15,18,29). Araştırmamızda işlemden önce işlem hakkında bilgilendirilme isteği anksiyete puan ortalamasını anlamlı bir şekilde etkilerken, işlemden önce bilgilendirilmiş olmak anksiyete puan ortalamasını etkilememektedir. İşlemden önce bilgilendirilmek isteyen bireylerin işlemden önceki anksiyete puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. İşlem hakkındaki bilgi eksikliğinin işlemden önce anksiyeteye neden olduğu (14-16), hemşire tarafından sağlanan yapılandırılmış bir eğitimin bireylerin bilgi düzeyini artırarak anksiyetelerinin azalmasına yardımcı olduğu belirtilmektedir (15). Araştırmamızdaki bireylerin bilgilendirilmiş olması anksiyete puan ortalaması üzerinde anlamlı bir etki oluşturmamıştır. Bu durumun işlemden önce hastaların bilgilendirilmesinin yapılandırılmış, sistematik bir eğitimle yapılmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmamızdaki bireylerin %23.2'si işlemden önce işlem hakkında yeterli bilgilendirilirse anksiyete düzeylerinin azalabileceğini belirtmiştir. Hemşireler tarafından gastrointestinal endoskopiye yönelik istendik düzeyde eğitim sağlanamamasının nedeninin, ülkemizdeki endoskopi ünitelerinin çoğunda eğitim hemşiresinin bulunmaması olduğu düşünülmektedir.

Gastrointestinal endoskopiden sonra anksiyeteyi artıran nedenlerden birisi işlem sonucunda beklenmeyen, olumsuz bir tanının alınmasıdır (8,14). Araştırmamızda bireylerin %39.1'i işlem sırasında biyopsi alındığı için işlemden sonraki anksiyete düzeylerinin işlemden öncekine göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bireylerin %26.1'i işlem aşırı ağrılı ve acılı olduğu için, %17.4'ü işlem sedasyonsuz yapıldığı için anksiyete düzeylerinin yükseldiğini belirtmiştir. İşlemin sedasyon ile yapılmasının hastanın anksiyetesinin azalmasına yardımcı olduğu, işlem konforunu artırdığı, ancak kısa süreli amneziye neden olduğu bilinmektedir (7). Araştırmamızdaki bireylerin %33.6'sı uygulanacak sedasyon prosedürünü bilmeleri durumunda işlemden önceki anksiyete düzeylerinin azalabileceğini, %34.5'i işlem sedasyonla yapıldığı için işlem sonunda anksiyete düzeylerinin azaldığını belirtmiştir. Araştırmamızdaki bireylerin %25'i işlem sırasında ve sonrasında komplikasyon gelişebileceğini düşündükleri için anksiyete düzeylerinin yükseldiğini belirtmiştir. Literatürde gastrointestinal endoskopide komplikasyon görülme oranı üst gastrointestinal endoskopi için %0.009, alt gastrointestinal endoskopi için %0.02 olarak belirtilmektedir (30). Yılmaz ve arkadaşlarının çalışmasında kolonoskopi işlemi sırasında herhangi bir komplikasyon gelişmediği belirlenmiş, işlemden sonra bireylerin %31.4'ü karın ağrısı deneyimlemiştir (26). Literatür verilerine benzer şeklinde araştırmamızdaki bireylerin tamamında işlem sırasında komplikasyon gelişmemiş, işlemden sonra komplikasyon gelişen bireylerin %34.7'sinde hafif düzeyde karın ağrısı, %34.7'sinde anestezik ilaca bağlı olarak geçici amnezi, %22.2'sinde boğaz ağrısı yaşanmıştır.

SONUÇ

Gastrointestinal endoskopi, sindirim sistemi hastalıklarının tanı ve, tedavisinde sıklıkla kullanılan, doğru tanılamaya yardımcı önemli işlemlerdir. Gastrointestinal endoskopi yapılacak bireylerin işlemden önce işleme yönelik olumsuz düşünceleri ve yüksek anksiyete düzeyleri bulunmaktadır. Araştırmaya katılan bireylerin işlemden sonra işlem hakkındaki olumsuz düşüncelerde anlamlı bir şekilde olumlu yönde değişmiş ve anksiyete düzeyleri anlamlı bir şekilde azalmıştır. İşlemden önce bilgilendirilmiş olma anksiyete düzeyini etkilemezken, işlem hakkında bilgilendirilme isteği anksiyeteyi etkilemiştir. Yapılandırılmış, sistematik bir eğitimin anksiyete düzeyine etkisini inceleyen araştırmaların yapılması ve işlem öncesi hemşire tarafından bilgilendirilmenin sağlanması önerilmektedir. İşlemden önce ve sonraki anksiyete düzeyi gastrointestinal endoskopinin türüne göre değişmezken, işlemin sedasyonla yapılması işlemden sonraki anksiyete düzeyinin azalmasını etkilemiştir. İşlem sırasında uygulanan sedasyona bağlı olarak yaşamı tehdit eden olumsuz komplikasyonlar deneyimlenmemiştir. Bu sonuca göre uygun görülen bireylerde gastrointestinal endoskopinin sedasyonla yapılması, hem üst hem alt gastrointestinal endoskopi gereksinimi olan bireylerin işlemlerinin tek seansla yapılması önerilebilir.

Çıkar Çatışması
Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Teşekkür
Araştırmacılar, araştırmaya katılan tüm bireylere ve Gastroenteroloji Endoskopi Ünitesi çalışanlarına teşekkür ederler.

KAYNAKLAR

1. Sezgin O, Akpınar H, Özer B, Törüner M, Bal K, Bor S. Population-based assessment of gastrointestinal symptoms and diseases: Cappadocia Cohort, Turkey. The Turkish Journal of Gastroenterology 2019;30(12):1009.
2. American Society for Gastrointestinal Endoscopy. Endoscopic Procedures. https://www.asge.org/home/guidelines#preparation-for-endoscopy (accessed May 2020).
3. Arslan K. Üst gastrointestinal sistem endoskopi endikasyonları. İçinde Gastrointestinal Sistem Endoskopisi (Editörler Ö Karahan, A Cingi) Ankara, Pelin Ofset Tipo Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti. 2016.
4. Çakır M. Alt sindirim sistemi endoskopisi endikasyonları. İçinde Gastrointestinal Sistem Endoskopisi (Editörler Ö Karahan, A Cingi) Ankara, Pelin Ofset Tipo Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti. 2016.
5. Vradelis S, Maynard N, Warren BF, Keshav S, Travis SPL. Quality control in upper gastrointestinal endoscopy: detection rates of gastric cancer in Oxford 2005–2008. Postgraduate Medical Journal 2011; 87(1027):335-9.
6. T.C. Sağlık Bakanlığı. Kolorektal Kanser Tarama Programı Ulusal Standartları. https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-tarama-standartlari/listesi/kolorektal-kanser-tarama-program%C4%B1-ulusal-standartlar%C4%B1.html (accessed May 2020).
7. Şimsek, G. Endoskopide sedasyon ve anestezi. İçinde Gastrointestinal Sistem Endoskopisi (Editörler Ö Karahan, A Cingi) Ankara, Pelin Ofset Tipo Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti. 2016
8. Elhy AHA, Elalem SMA. Effect of Early Preparation on Anxiety Level Among Patients Undergoing Upper Gastrointestinal Endoscopy. American Journal of Nursing Science 2017;6(3):202.
9. Seymen A, Sunay D, Bıyıkoğlu İ, Filik L. State anxiety in patients referred to endoscopy unit. Endoskopi Gastrointestinal 2010;18(3):57-60.
10. Hiremath P, Mohite V, Narega P, Pawar S, Bhosae T. A study to assess the knowledge, attitude and pre-procedure anxiety level of patient undergoing upper GI endoscopy in Krishna hospital, Karad, India. Internatıonal Journal of Innovatıve Research & Development 2016;5(6):243-9.
11. Unal H, Özçürümez G, Sarıtafı F, Korkmaz M, Selçuk H. Which factors affect anxiety level before upper gastrointestinal endoscopy. Endoscopy 2012;20(3):67-71.
12. Emuce Ç, Yavuz A, Kaçar A. Evaluation of Patient Thoughts About the Process Before Colonoscopy. Laparoscopic Endoscopic Surgical Science 2010;17(3):139-49.
13. Chan WK, Goh KL. Evaluation of patient satisfaction of an outpatient colonoscopy service in an Asian tertiary care hospital. Gastroenterol Res Pract 2012; 2012:561893.
14. Qureshi MO, Shafqat F, Ahmed S, Niazi TK, Khokhar N. Factors affecting patient satisfaction during endoscopic procedures. Gastrointestinal Endoscopy 2013;6:7.
15. Thomas S, Sugirtha V. Effectiveness of structured teaching programme on knowledge and anxiety of patients undergoing endoscopy at a gastroenterology centre of a tertiary care hospital. Anxiety 2015; 106(5):203-7.
16. Hiremath P, Mohite V, Narega P, Pawar S, Bhosae T. A study to assess the knowledge, attitude and pre-procedure anxiety level of patient undergoing upper GI endoscopy in Krishna hospital, Karad, India. Internatıonal Journal of Innovatıve Research & Development 2016;5(6):243-9.
17. European Society of Gastroenterology and Endoscopy Nurses and Associates. European Job Profile 2002- Endoscopy 2004; 36(11);1025-30.
18. Kutlutürkan S, Görgülü Ü, Fesci H, Karavelioglu A. The effects of providing pre-gastrointestinal endoscopy written educational material on patients' anxiety: a randomised controlled trial. International Journal of Nursing Studies 2010;47(9): 1066-73.
19. Tekin A. Endoskopi eğitimi. İçinde Gastrointestinal Sistem Endoskopisi (Editörler Ö Karahan, A Cingi) Ankara, Pelin Ofset Tipo Matbaacılık ve Tic. Ltd. Şti. 2016.
20. Çakır T, Aslaner A, Mayir B, Doğan U, Gündüz U, Koşar M, Oruç M. Elektif kolonoskopi öncesi uygulanan kolon hazırlığı talimatlarına hastaların uyumu; anket çalışması. Kocatepe Tıp Dergisi 2016;17(1):13-7.
21. Özkan ZK, Ünver S, Fındık ÜY, Fidan Ş, Albayrak D. Kolonoskopi yapılan hastalarda retrospektif analizle yetersiz bağırsak hazırlığı nedeniyle tamamlanamayan kolonoskopi işlemlerinin sıklığının belirlenmesi. Endoskopi Gastrointestinal 2016; 24(3), 78-82.
22. Abd Elhy AH, Abd Elalem SM. Effect of Early Preparation on Anxiety Level Among Patients Undergoing Upper Gastrointestinal Endoscopy. American Journal of Nursing Science 2017;6(3):202.
23. Ulusoy M, Sahin NH, Erkmen H. Turkish version of the Beck Anxiety Inventory. Journal of Cognitive Psychotherapy 1998;12:1-10.
24. Yang M, Lu LL, Zhao M, Liu J, Li QL, Li Q et al. Associations of anxiety with discomfort and tolerance in Chinese patients undergoing esophagogastroduodenoscopy. PloS One 2019;14(2):1-12.
25. Caglar E, Baysal B, Dobrucalı A. The changing pattern of upper gastrointestinal disorders by endoscopy: data of the last 40 years. Diagnostic and therapeutic endoscopy 2014:1-5.
26. Yılmaz E, Aslan A, Ergin E. Kolonoskopi Yapılacak Hastalarda Bağırsak Temizliğine Öz Etkililik Düzeylerinin Etkisi. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2018;5(4):192-8.
27. Görücü KY, Uslan İ, Acartürk G. Yatan Hastalarda Kolonoskopi Öncesi Barsak Hazırlığı Talimatlarına Hastaların Uyumu Ve Tolerans Düzeyi. Sakarya Tıp Dergisi 2011;1(4):135-9.
28. Behrouzian F, Sadrizadeh N, Nematpour S, Seyedian SS, Nassiryan M, Zadeh AJF. The Effect of Psychological Preparation on the Level of Anxiety before Upper Gastrointestinal Endoscopy. J Clin Diagn Res 2017;11(7):01-4.
29. Ceyhan Ö, Kartın PT, Taşcı S. Endoskopi Eğitiminin Hastalardaki Kaygı Düzeyine Etkisi. Pamukkale Tıp Dergisi 2018;11(3):293-300.
30. Sieg A, Hachmoeller-Eisenbach U, Eisenbach T. Prospective evaluation of complications in outpatient GI endoscopy: a survey among German gastroenterologists. Gastrointest Endosc 2001;53:620-7.